

Fot. A. Sulimowicz

Sesji, podczas której wygłoszone zostały referaty dotyczące tematyki karaimskiej, przewodniczyła krakowska turkolog, prof. dr hab. Ewa Siemieniec-Golaś.

15 utworów tego typu odnalezionych w karaimskich rękopisach z prywatnych zbiorów w Polsce.

Warto też wspomnieć o interesujących wystąpieniach z zakresu turkologii. Kamila Stanek z Wydziału Orientalistycznego UW, znana czytelnikom „Awazymyz” badaczka przysłów i powiedzeń tureckich i karaimskich, zajęła się

pamięcią wydarzeń historycznych w tureckich idiomach, co stało się okazją do barwnej opowieści o epizodach z dziejów Turcji, które zostały utrwalone w używanych po dziś dzień powiedzonkach. Agata Pawlina, młoda badaczka z Krakowa przedstawiła natomiast próby stworzenia po rewolucji kemalistowskiej nowej muzyki tureckiej, zrywającej z orientalną tradycją, a mimo to noszącej jednak ślady dawnej kultury muzycznej Imperium Osmańskiego.

Pozostałe wystąpienia dotyczyły rozmaitych aspektów pamięci historycznej w kulturach Orientu, od świadomości własnej przeszłości w starożytnym Egipcie i historii w egipskich podręcznikach szkolnych po motywy historyczne w piosenkach mongolskiego zespołu hip-hopowego i opis dramatycznych zdarzeń z pamiętnika koreańskiej damy dworu żyjącej na przełomie XVIII i XIX w. Tak rozległy zakres prezentowanych zagadnień stanowił dla uczestników konferencji i słuchaczy doskonałą okazję do zapoznania się z badaniami w innych specjalnościach, poszerzenia wiedzy, „odświeżenia” spojrzenia na własną dziedzinę badań. Miejmy nadzieję, że karaimskie wątki będą się częściej pojawiać w działaniach PTO, z korzyścią dla obu stron.

Anna Sulimowicz

Europejskie mniejszości spotkały się we Wrocławiu

W stolicy Dolnego Śląska w dniach od 18 do 22 maja br. odbył się kongres Federalnej Unii Europejskich Grup Narodowościowych (FUEN), który został włączony w program Europejskiej Stolicy Kultury Wrocław 2016. FUEN jest federacją zrzeszającą organizacje mniejszości narodowych z całej Europy. Liczy blisko 90 członków z 33 krajów. W jej skład wchodzi przedstawiciele takich mniejszości jak niemiecka i łemkowska z Polski, Węgrzy z Rumunii czy Tatarzy z Krymu. Członkiem FUEN jest także Związek Polaków w Niemczech.

Ponad 100 delegatów FUEN i zaproszonych gości zjechało się do Wrocławia na doroczny

kongres, który stanowi forum dyskusji oraz wymiany doświadczeń na temat bieżącej sytuacji mniejszości narodowych w Europie oraz ich wyzwań na przyszłość. Tegorocznymi gośćmi spotkania byli Astrid Thors, wysoka komisarka ds. mniejszości narodowych OBWE, Hartmut Koschik, pełnomocnik rządu Republiki Federalnej Niemiec ds. mniejszości, przedstawiciele polskiego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji. Jednym z gości był również prezydent Wrocławia, Rafał Dutkiewicz.

Nieoficjalnie Kongres rozpoczął się wieczorem 18 czerwca „Jarmarkiem Narodów”, na którym mogli zaprezentować się wybrane mniejszości będące członkami FUEN. – Jarmark to miejsce

spotkań, rozmów i wymiany doświadczeń, co jest szczególnie ważne dla mniejszości narodowych – podkreślała podczas otwarcia Astrid Thors. Razem z panią komisarz otwarcia jarmarku dokonali także przewodniczący FUEN Hans Heinrich Hansen oraz Bernard Gaida, przewodniczący Związku Niemieckich Stowarzyszeń Społeczno-Kulturalnych w Polsce. Obaj podkreślali znaczenie Wrocławia jako Europejskiej Stolicy Kultury i miejsca spotkań mniejszości narodowych w Europie.

Na specjalnie przygotowanych stoiskach można było nie tylko zapoznać się z działalnością społeczną, kulturalną i edukacyjną europejskich mniejszości, ale także skosztować tradycyjnych produktów. Jürgen Gretschel, przewodniczący mniejszości niemieckiej z Legnicy, przygotował np. tradycyjne śląskie specjalności. Rękodzieło lemkowskie zaprezentowała Maria Kieleczawa. Oprócz tego goście mogli degustować także tradycyjne produkty z Tracji, Rosji, Danii czy Francji.

Do uświetnienia tego nieformalnego rozpoczęcia kongresu organizatorzy zaprosili zespoły mniejszości narodowych i etnicznych z Polski. Obok artystów niemieckich wystąpili m.in. muzycy z Wrocławia: przedstawiciele mniejszości ormiańskiej – bracia Aram i Georg Sayegh, ukraińskiej – uczniowie Szkoły Ukraińskiej z Legnicy, romskiej – Siostry Matkowskie. Mniejszość karaimską reprezentował Michał Kuliczenko.

Pojawił się też na jarmarku intrygujący karaimski wątek. Rozeszła się bowiem wieść, że w delegacji, która przybyła z Rosji, a złożona była z przedstawicieli wielu różnych mniejszości – Niemców, Kałmuków i innych, znajduje się też... Karaim. Przy bliższym poznaniu okazał się on jednak Tatarem krymskim, ale zaprzyjaźnionym z krymskimi Karaimami i pełniącym rolę ich honorowego reprezentanta.

Nazajutrz, 19 kwietnia miało miejsce oficjalne otwarcie Kongresu, którego dokonał gospodarz miasta Wrocławia, Rafał Dutkiewicz. Przewodniczący ZNSSK Bernard Gaida odczytał list, który do uczestników Kongresu skierował Prezydent RP Andrzej Duda. „Razem z jubileuszem Traktatu, ten rok przynosi także jubileusz 25-lecia ZNSSK, współorganizatora Kongresu. Składam podziękowanie Państwu organizacji za pomnażanie bogactwa kulturowego naszego kraju i dokonania społeczeństwa obywatelskiego” – napisał Prezydent.

Fot. M. Abkowitz

Obrady rozpoczął wykład wysokiej komisarz Astrid Thors. Przedstawiła w nim analizę sytuacji mniejszości narodowych w Europie. Zdaniem komisarz muszą one odnaleźć się w trudnej sytuacji w Europie, a także w dzisiejszym nowoczesnym świecie, np. w świecie nowych mediów.

Przedstawiciel MSWiA odczytał list, który do uczestników spotkania wystosował, także w imieniu Ministra Spraw Wewnętrznych i Ad-

W artystycznej części „Jarmarku Narodów” Michał Kuliczenko wykonał pieśni karaimskie.

Obrady zainaugurowało wystąpienie komisarz OBWE Astrid Thors.

Fot. M. Abkowitz

Fot. T. Wicherkiewicz

Kongres stał się okazją do spotkań mniejszości zamieszkałych w Polsce – romskiej, niemieckiej i karaimskiej...

ministracji, wiceminister Sebastian Chwałek, stwierdzając w nim: „Współcześnie Rzeczpospolita Polska dokłada wszelkich starań, by mniejszości narodowe mogły rozwijać się w jej krajobrazie kulturowym”.

Współprzewodniczący Komisji Wspólnej Mniejszości i Rządu oraz Przewodniczący Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego Niemców na Śląsku Opolskim Rafał Bartek skupił się na polskiej polityce wobec mniejszości narodowych. Mówił głównie o zmianach, jakie Komisja Wspólna chciałaby wprowadzić do polityki państwa polskiego wobec zamieszkujących je grup etnicznych. Poruszał kwestię szkolnictwa mniejszości na różnych poziomach edukacji. Podkreślił wagę problemów,

...oraz łemkowskiej, romskiej i niemieckiej.

Fot. M. Abkowitz

takich jak edukacja o mniejszościach czy instytucje kultury.

Kolejny prelegent, Bernard Gaida przedstawił krótko sytuację mniejszości niemieckiej w Polsce po 1945 roku. Mimo wielkiej zmiany, jaka nastąpiła w stosunku do lat 1945–1989, gdy poza niewielkimi wyjątkami mniejszość niemiecka była w Polsce nieuznawana, wciąż istnieje konieczność poprawy jej obecnej sytuacji. „Patrząc na przepisy, to tutaj na kongresie są wśród nas przedstawiciele mniejszości, których sytuacja jest lepsza, są też takie, których sytuacja jest gorsza, dlatego staramy się polepszyć naszą sytuację we współpracy z rządem” – stwierdził Gaida.

W dalszej kolejności głos zabrali Aleksandra Oszmiańska-Pagett oraz dr Tomasz Wicherkiewicz. Pierwsza referentka mówiła o Europejskiej Karcie Języków Regionalnych i Mniejszościowych w kontekście realizacji jej postulatów przez Polskę i zaleceń Komitetu Ekspertów Rady Europy. Z kolei dr Wicherkiewicz opowiadał o zagrożonych językach mniejszościowych w Europie, a zwłaszcza w Polsce. Z jego prezentacji wynikało, że nawet teoretycznie „bezpieczne” języki, takie jak niemiecki w Polsce, mogą być zagrożone wyginieciem, jeśli nie stworzy się odpowiedniej atmosfery dla kultywowania ich znajomości.

Obrazy pierwszego dnia kongresu zakończyła dyskusja panelowa, w której uczestniczyli przedstawiciele mniejszości narodowych w Polsce i Europie. Mariola Abkowitz (mniejszość karaimska), Justyna Matkowska (mniejszość romska), Rafał Bartek (mniejszość niemiecka), Koloman Brenner (mniejszość niemiecka na Węgrzech) oraz Stefan Dudra (mniejszość łemkowska) mieli możliwość opowiedzieć delegatom FUEN o historii i sytuacji swoich mniejszości narodowych.

Drugi dzień kongresu poświęcony został sytuacji mniejszości narodowych w różnych krajach Europy. Referentami byli przedstawiciele samych mniejszości, jak też europejskich instytucji, które zajmują się tą kwestią.

Przedstawiciel niemieckiego MSZ, Joachim Bleicker podkreślił wyjątkowe znaczenie stosunków niemiecko-duńskich jako modelowych, jeśli chodzi o rozwiązania polityki dla mniejszości. Mówił jednak także o stosunkach polsko-niemieckich: „Mniejszość niemiecka w PRL była dyskryminowana, dziś pełni ważną rolę w promowaniu obrazu Niemiec w Polsce”.

W części seminaryjnej przedstawiono m.in. europejski projekt badawczy na temat mniejszości narodowych w Europie, a także stosunek tych mniejszości do problemu uchodźców.

Referat na temat sytuacji mniejszości w Polsce i Europie przedstawił współtwórca polskiej Ustawy o Mniejszościach, prof. Grzegorz Janusz, zwracając uwagę, że w latach 90 XX w. dużo zrobiono dla europejskich mniejszości narodowych, lecz w pierwszej dekadzie drugiego tysiąclecia zaczęła być wyczuwalna niechęć wobec nich, co ma związek z przejmowaniem władzy przez partie populistyczne i nacjonalistyczne. Jak przyznał profesor, wiele kwestii spornych związanych z mniejszościami narodowymi wynika nierzadko z urzędniczej złośliwości albo chęci pokazania „kto tu rządzi”.

W ostatniej części seminaryjnej przedstawiciele europejskich mniejszości narodowych mogli przedstawić własne położenie w zamieszkiwanych przez nich krajach. Ich relacje były niezwykle zróżnicowane, od sytuacji wręcz wzorowych, jak np. sytuacja szkolnictwa mniejszości niemieckiej w Chorwacji, po nieuznawanie mniejszości czy przejawy ekstremalnej agresji np. w stosunku do Romów.

Podczas trzeciego dnia kongresu zebranie delegatów FUEN przyjęło rezolucję w sprawie zagrożonych języków europejskich, której podstawowym przesłaniem jest pilna potrzeba przeciwdziałania procesowi przyspieszonego wymierania i zaniku języków europejskich mniejszości poprzez wspieranie i podejmowanie działań ukierunkowanych na odnowienie tradycji przekazu języka w środowisku rodzinnym oraz na naukę zagrożonych języków w ramach systemu edukacji. Skuteczne działania na rzecz rewitalizacji lub odrodzenia języków powinny zyskać uwagę, wsparcie i uznanie międzynarodowych, krajowych i regionalnych instytucji i organizacji w celu stworzenia dalekosiężnych modeli zapobiegania asymilacji, zatracaniu lub wymieraniu języków kraju pochodzenia. Zarówno FUEN jak i ich europejscy partnerzy – instytucje i organizacje – opracują i wdrożą specjalny, uniwersalny i holistyczny program mający za zadanie wspomaganie tych społeczności, których rodzimy język i tożsamość językowa stoją w obliczu zagrożenia wymarciem lub asymilacją.

Mariola Abkowicz

Wykorzystano materiały ze strony www.vdg.pl

Awazymyz – Nasz Głos Pismo społeczno-historyczno-kulturalne Karaimów

Redaktor Naczelny: Mariola Abkowicz

Komitet Redakcyjny: Adam J. Dubiński, Anna Sulimowicz.

Korekta: Ewa Adamiak.

Adres Redakcji

ul. Powstańców Śląskich 116 m. 54, 53-333 Wrocław

awazymyz@karaimi.org;

www.awazymyz.karaimi.org

© Copyright by Błk 2016

– Karaimska Oficyna Wydawnicza

Artykuły nie mogą być publikowane w całości lub w częściach bez zgody autora i czasopisma.

Tekst zakwalifikowany do druku staje się własnością Awazymyz, którego prawa posiada Związek Karaimów Polskich. Redakcja zastrzega sobie prawo redagowania nadesłanych tekstów.

Zrealizowano przy udziale wsparcia finansowego Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji; Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Druk i oprawa: Paper & Tinta

www.papertinta.home.pl

Nakład: 500 egz.

Łamy naszego pisma są otwarte dla wszystkich, którzy zechcą podzielić się wiadomościami z życia Karaimów i ich potomków. Zachęcamy do nadsyłania zdjęć, notek, wspomnień – zamieścimy je w dziale Wydarzenia.

Zapraszamy też do współpracy członków karaimskich społeczności w Polsce i za granicą, potomków Karaimów i tych po prostu zainteresowanych Karaimami, słowem wszystkich, którzy chcieliby podzielić się z czytelnikami „Awazymyz” opowieściami o losach swoich rodzin, spotkaniach z Karaimami i związanych z nimi miejscach.

Pragnących wesprzeć naszą działalność prosimy o wpłaty na cele statutowe:

Rachunek bankowy **Związku Karaimów Polskich**

Bank Zachodni WBK SA I Oddział Wrocław

24 1090 2398 0000 0001 0142 0701

Rachunki bankowe **Fundacji Karaimskie**

Dziedzictwo

PKO Bank Polski Oddział 9 w Warszawie

EUR **52 1020 1097 0000 7002 0270 8071**

PLN **47 1020 1097 0000 7202 0270 8063**

Fotografie na I i IV okładce: Adam J. Dubiński. Autorem obrazu jest Leonid Gonapczuk, Kijów.